

Handläggare
Erik Årnfelt
Enheten för åtgärdssamordning
erik.arnfelt@havochvatten.se

Datum 2026-02-27

Dnr 2024-003726

Del C i förslag till nationell restaureringsplan: Åtgärder för akvatiska ekosystem

I den nationella naturrestaureringsplanen ska medlemsstaterna redovisa vilka åtgärder som behövs och planeras för att nå målen till 2030. Tiden bortom 2032 kan beskrivas översiktligt. Åtgärderna som redovisas i planen kan vara både befintliga åtgärder som behöver fortsätta och nya åtgärder. Följande åtgärder har föreslagits till naturrestaureringsplanen för limniska och marina ekosystem. De är identiska med redovisningen i bilaga 1 till redovisningen av regeringsuppdraget Förslag till nationell restaureringsplan till följd av EU-förordning om restaurering av natur.

Sammanställningen är gjord för att förbättra tillgängligheten till de akvatiska förslagen i del C.

Erik Årnfelt
Utredare
Enheten för åtgärdssamordning
+46106986046
erik.arnfelt@havochvatten.se

1.1 Öka takten och justera inriktningen i nya områdesskydd

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är utöka och höja kvaliteten på akvatiskt områdesskydd för att förhindra försämring av tillståndet för livsmiljötyper och arters livsmiljöer. Områdesskydd ska genomföras strategiskt med ett avrinningsområdesperspektiv och bidra till effektivt restaureringsarbete, som optimerar synergieffekter mellan terrestert och akvatiskt områdesskydd.

Hittills har det limniska områdesskyddsarbetet fokuserat på att skydda de mest värdefulla områdena och arbetet har varit underfinansierat. Med nuvarande takt kommer målet om minst 30 % skydd nås först 2075. Naturrestaureringsförordningen betyder att ett förstärkt formellt områdesskydd i en större utsträckning blir nödvändigt för i sjöar och vattendrag där tillståndet är dåligt, i synnerhet inom Natura 2000-områden.

Inrättande av formellt områdesskydd och i synnerhet strikt skydd kan vara tillräckligt för att livsmiljötyperna ska återhämta sig. Kravet på icke-försämring av livsmiljötyper gäller även före eventuella restaureringsåtgärder har utförts (se artikel 4.12). För att säkerställa icke-försämring kan det därför bli nödvändigt att inrätta eller stärka ytterligare formellt skydd, beroende på vilka de negativa påverkansfaktorerna är för livsmiljötypen i fråga. Ett områdesskydd kan i många fall ersätta andra åtgärder och styrmedel som eventuellt kan vara svårt att implementera juridiskt eller att få till stånd av andra anledningar. Å andra sidan kan områdesskyddet innebära att annan markanvändning försvåras.

När skyddade områden inrättas behöver de förses med föreskrifter eller regleringar som bidrar både till ett gott tillstånd och en effektiv restaurering eller återetablering samt hindrar en försämring av tillståndet i akvatiska miljöer. Det betyder att skydd av sjöar och vattendrag vid behov ska inkludera kantzoner och områden som behövs för det fysiska åtgärdsarbetet, till exempel angränsande skogsmark som påverkas i svämplan. I praktiken kan det handla om att skog utan höga skogliga värden ska inkluderas i skyddade områden. I redan skyddade områden ska föreskrifter/regleringar ses över så att de både bidrar till ett gott tillstånd och en effektiv restaurering eller återetablering samt hindrar en försämring av tillståndet.

Majoriteten, 66 procent, av skyddade sjöar och vattendrag är idag Natura 2000-områden utan annat formellt skydd. En stor andel av de limniska livsmiljötyperna och arters livsmiljöer både

inom och utanför Natura 2000-områden har icke gott eller okänt tillstånd. Ekologiska kantzoner, ett funktionellt svämplan och mer naturlig hydrologi krävs ofta för att nå gott tillstånd och då räcker det inte att området ingår i Natura 2000-nätverket. Det kan behövas kompletterande nationellt områdesskydd eller överenskommelser om frivilligt skydd i kombination med restaureringsåtgärder i olika delar av avrinningsområdet både inom och utanför det skyddade området. Skydd av kantzoner och svämplan kan exempelvis inkludera värdefulla svämskogar, vilket är ett effektivt sätt att använda områdesskyddsmedel som gynnar både akvatiska och terrestra miljöer.

Områdesskydd kan vara en del av lösningen i framförallt dessa livsmiljötyper: Mindre och Större vattendrag och Estuarier. I synnerhet borde områdesskyddet framöver omfatta fler Mindre vattendrag, som har en låg andel, under fem procent, inom skyddade områden i södra och mellersta Sverige.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

1.2 Se över och komplettera biotopskyddsområden för akvatiska livsmiljöer

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att förhindra försämring och ytterligare förluster av i synnerhet livsmiljötypen mindre vattendrag. Biotopskyddsområde är en form av nationellt områdesskydd som kan användas för att skydda små mark- och vattenområden (biotoper) som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Det kan handla om biotoper som innehåller för arter viktiga strukturer och funktioner, eller som utgör tillflyktsorter, restbiotoper och spridningskorridorer i ett i övrigt monotont eller fragmenterat landskap.

För att bidra till målen i naturrestaureringsförordningen behöver biotopskyddet av de limniska biotoperna ses över. Dessa biotoper överlappar med livsmiljötyper listade i bilaga 1 till naturrestaureringsförordningen. Det finns ett behov av att tydliggöra möjligheterna att inkludera skogsbeväxta kantzoner, delar av svämplan och utströmningsområden för grundvatten genom att se över de listade biotopernas beskrivningar och vägledningar.

Limniska biotoper som idag kan skyddas som biotopskyddsområde med beslut av länsstyrelsen, 7 § eller kommunen 7 a § Förordning om områdesskydd: Naturliga vattendrag, Naturliga vattenfall med omgivande mark, Naturliga forsar med omgivande mark, Naturliga sjöutlopp med omgivande mark och Naturliga sjöar och andra vatten som är naturligt fisktomma,

Limniska biotoper som idag kan skyddas som biotopskyddsområde med beslut av Skogsstyrelsen eller kommunen, 6 § Förordning om Områdesskydd: Mindre vattendrag och småvatten med omgivande mark (Skogsstyrelsen, kommunen).

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation

1.2.1 Skydda utströmningsområden för grundvatten i känsliga vattensystem

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att förhindra försämring av vattenlevande arters livsmiljöer. Under torra perioder är grundvatten ofta den dominerande källan till vattenflöde i vattendrag, vilket är viktigt för att upprätthålla livsmiljöer för vattenlevande organismer. Detta basflöde skapar svala miljöer som är refugier för temperaturkänsliga arter. Utströmningsområden till vattendrag behöver uppmärksammas i såväl inrättandet av formellt områdesskydd och i det fysiska gärdsarbetet.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

1.3 Uppdatera befintliga skötsel- och bevarandeplaner och områdesskyddsbeslut

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att effektivera förvaltningen av skyddade områden och se till att förvaltningens styrdokument tar höjd för naturrestaureringsförordningens livsmiljötyper och arters livsmiljöer på ett ändamålsenligt sätt.

Alla skyddade områden ska antingen ha en skötsel- eller bevarandeplan enligt 3 respektive 17 §§ förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Kraven på icke-försämring (Artikel 4.11-12) förstärker behovet av att se till att skötsel- och bevarandeplaner för befintliga skyddade områden och skyddsbeslutens föreskrifter hålls relevanta och uppdaterade.

En översyn av planerna behövs för att vid behov inkludera skydd även för naturrestaureringsförordningens livsmiljötyper samt förslag på restaureringsåtgärder. Det är angeläget att planerna görs lättillgängliga i digital form i en databas för att kunna följa upp och sammanställa statusen för tillståndet, bevarandemål och -åtgärder i alla skyddade områden på nationell nivå.

Befintliga nationella skyddsbeslut (naturresevat, biotopskydd, djur- och växtskyddsområden och nationalpark) behöver också ses över för att säkerställa att besluten inkluderar förordningens livsmiljötyper och arters livsmiljöer på ett ändamålsenligt sätt. Syftet är att skyddsbesluten förses med syfte, skäl och föreskrifter som till fullo beaktar de akvatiska miljöerna och deras bevarandevärden

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

2.1 Ökad restaurering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Sverige har ett betydande pågående akvatiskt restaureringsarbete men det når inte upp till naturrestaureringsförordningens behov. Det föreligger därför stora behov att utveckla och anpassa verksamheten till de nya förutsättningarna som förordningen innebär. Restaureringsarbetet behöver samordna och ensa mellan direktiv, förordningar och myndigheter. Ökad restaurering innebär att planera, strukturera och prioritera arbetet utifrån de förslag som läggs fram inom regeringsuppdraget stärk restaurering.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_056 Restoring (improving and re-establishing) natural peatlands

2.1.1 Morfologiska åtgärder

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Morfologiska åtgärder inom vattenvården avser fysiska förändringar av ett vattendrag eller en vattenmiljö med syfte att förbättra dess ekologiska status. Dessa åtgärder riktar sig mot vattendragets hydromorfologi, vilket inkluderar kanalens form, bottenstruktur, strandzoner, flödesdynamik och kopplingen mellan vattendrag och omgivande landskap.

Morfologisk påverkan är den vanligaste påverkan inom vattenförvaltningsstatusklassning.

De dominerande åtgärderna är flottledsresturering. Flottleder är vattendrag som rensats på sten, block och andra strukturer för att underlätta framkomligheten för timmer. Vattensystemen dämades upp för att samla vatten inför flottningen och förgreningar och grundområden spärrades av för att samla timmer i en kontrollerbar smal fåra i vattendraget. En uppskattning är att det funnits 30 000 km officiella flottleder i Sverige. I senaste rapporteringen är 17 000 km vattendragsförekomster med en status som är sämre än god enligt vattendirektivet och klassade som påverkade av flottning. Åtgärderna innebär att upprepade material återförs till vattendraget, invallningar kring fårorna tas bort för att återknyta kontakten med svämplanen och äldre obsoleta dammar avvecklas.

Även biotopvård i transportbegränsade vattendrag, dvs vattendrag som normalt meandrar fram i mer finare jordar, ofta i jordbrukslandskapet är en viktig morfologisk åtgärd. Av förklarliga skäl utgör jordbruket ett viktigt intresse, inte minst med tanke på krisberedskap och livsmedelsförsörjning. Trots det finns vattendragssträckor inom jordbrukslandskapet med kvaliteter och naturvärden som vore meningsfulla och möjliga att restaurera utan nämnvärd påverkan på livsmedelsproduktionen. Utmed vissa vattendragssträckor inom jordbrukslandskapet finns det lokala förutsättningar som medger i stort sett fullständig restaurering utan att nämnvärt inverka på andra intressen negativt – områden där vattendraget rinner genom en väldefinierad dalgång eller svacka, som används för extensiv markanvändning i form av bete eller vall, och där restaureringens effekter på vattendraget och markerna uppströms kan avgränsas. I dessa områden har vattendragen, innan markavvattningen, meandrat fram i finkorniga sediment, och omgivits av svämplan som regelbundet översvämmats vid höga flöden (s.k. C-vattendrag eller E-vattendrag). När vattendragssträckorna restaureras eller rehabiliteras återfår de mycket av sin

forna naturlighet – basnivåer höjs, erosions- och sedimentationsprocesser återställs och svämplan återaktiveras.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_037 Improving hydromorphological conditions of water bodies other than longitudinal continuity

2.1.1.1 Hydromorfologiska åtgärder för svämplan med mål att återställa naturliga funktionen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Hydromorfologiska åtgärder för svämplan har ett uttalat mål att återställa svämplanens funktion som buffert för höga flöden, sedimentfälla och att ge förutsättning för biologisk mångfald på svämplanen. Åtgärden omfattar bl.a.:

1. Borttagande av längsgående barriärer att återetablera kontakten med svämplanen
2. Återställning av kontrollerande sektionerna i vattendrag för att höja vattennivån till mer naturliga nivåer
3. Återställning av meandering och riffle/poolsektioner för att sakta ner flödet.
4. Återskapande av ursprungliga kanaler och re-meandering av kanalen inom svämplanen Blockering av diken på svämplanen för att förhindra dränering av svämplanen.
5. Återställning av våtmark på svämplanen för att gynna grundvattenbildning inom svämplanen.
6. Att stabilisera onaturlig erosion för att minska sedimentavsättningen nedströms. Detta kan uppnås genom bättre förvaltning av stränder, såsom att använda stängsel för att förhindra att boskap destabiliserar strandbanken, och att låta banken återväxa och stabilisera sig naturligt, eller genom direkt återvegetation.
7. Stabilisering av vattendragsfåror och svämplan i mindre vattendrag med död ved (Large Woody Debris, LDW)

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_037 Improving hydromorphological conditions of water bodies other than longitudinal continuity

2.1.2 Hydrologiska åtgärder

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Hydrologisk restaurering syftar till att återskapa naturliga vattenflöden och nivåer i landskap som förändrats av dikning, rätade vattendrag, regleringar och vattenuttag. Åtgärden innebär att: återskapa våtmarker, revidera regleringar inkl. sänka sjöar och återkoppla svämplan. Syftet är att stärka förutsättningarna för biologisk mångfald, samtidigt som landskapet blir mer motståndskraftigt mot torka och översvämningar. En hydrologi som stödjer vattensystemens strukturer och funktioner ger förutsättningar för att kunna restaurera morfologin genom biotopvård.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_056 Restoring (improving and re-establishing) natural peatlands

2.1.2.1 Åtgärder för att värna vattensystem känsliga för vattenbrist och höga temperaturer.

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Åtgärder mot vattenbrist och höga temperaturer syftar till att bibehålla vatten i vattendragen och att motverka onaturligt höga temperaturer. Åtgärderna omfattar att öka den vattenhushållande förmågan i avrinningsområdet, gynna grundvattenbildning och se öbver och reglera vattenuttag. Temperaturregulering handlar om att upprätthålla och utöka beskuggning, värna befintliga utströmningsområden för att bibehålla grundvattenrefugier i vattendrag och avveckling av obsoleta dammar men även dirfanpassningar vid dammar och magasin. För att kunna prioritera och optimera åtgärder behövs kunskapsuppbyggnad och kartering för att hitta känsliga system.

Alla limniska livsmiljötyper kan påverkas av torka och vattenbrist men det är särskilt uppenbart i mindre vattendrag där ekosystem med kallvattenarter och arter som är känsliga för syrebrist förekommer.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_056 Restoring (improving and re-establishing) natural peatlands

2.1.2.2 Förbättra vattenhushållande förmågan i landskapet

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Att stärka den vattenhushållande förmågan på landskapsnivå utgör en central del i restaureringen av vattenmiljöer då denna förmåga direkt påverkar ekosystemens stabilitet, funktion och långsiktiga hållbarhet. Den vattenhushållande förmågan beskriver ett områdes kapacitet att magasinera, fördröja och långsamt avge vatten över tid. När denna kapacitet är nedsatt uppstår ökade flödesvariationer, snabbare avrinning och minskad buffring mot både torka och höga flöden. Detta leder i sin tur till negativ påverkan på biologisk mångfald, vattenkemi och den fysikaliska livsmiljön. Genom att stärka den vattenhushållande förmågan skapas mer jämna och naturliga hydrologiska förhållanden, vilket är avgörande för att återetablera ekologiskt funktionella habitat för såväl vattenlevande som landlevande arter. En förbättrad vattenhållning bidrar även till återbildning av våtmarker, ökad grundvattenbildning samt reducerad närings- och sedimenttransport till nedströms vattendrag. Vid restaureringsåtgärder blir därför en helhetssyn på landskapets hydrologi nödvändig. Åtgärder som återmeandering av vattendrag, återvätning av dikade marker, restaurering av våtmarker och ökad infiltration i marken är ofta viktiga för att återställa vattenmiljöns naturliga processer. Genom att integrera vattenhushållande perspektiv säkerställs att restaureringsinsatserna får bestående effekt och att vattenmiljön kan motstå framtida klimatrelaterade påfrestningar såsom intensifierade regn, längre torrperioder och stigande temperaturer.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_056 Restoring (improving and re-establishing) natural peatlands

2.1.3 Konnektivitetsåtgärder

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Konnektivitetsåtgärder är av grundläggande betydelse vid restaurering av vattenmiljöer eftersom ekologisk konnektivitet utgör en förutsättning för att vattenlevande organismer ska kunna förflytta sig, sprida sig och fullfölja sina livscyklar. I många vattensystem har hinder såsom dammar, vägtrummor och andra fysiska barriärer fragmenterat livsmiljöerna, vilket har lett till minskad genetisk variation, begränsad återkolonisation och störd reproduktion hos arter som är beroende av fria vandringsvägar. Konnektivitet är även en förutsättning för funktioner, sedimenttransport som krävs för livsmiljötypernas tillstånd.

Genom att återställa den longitudinella och laterala konnektiviteten skapas sammanhängande vattenmiljöer som stödjer naturliga ekologiska processer. Detta möjliggör återvandring av arter till tidigare otillgängliga habitat, stärker populationernas långsiktiga hållbarhet och förbättrar ekosystemens funktion. Konnektivitetsåtgärder, såsom utrivning av vandringshinder, anpassning av vägpassager och återkoppling av sidovattenområden, bidrar samtidigt till förbättrad sedimenttransport och återställande av naturlig hydromorfologi, vilket är centralt för att vattendragen ska kunna utvecklas dynamiskt och självreglerande.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_036 Improving longitudinal continuity (e.g., establishing fish passes, removal of barriers, e.g. demolishing old dams).

2.2 Restaureringsåtgärder på kvadratmeter akvatisk livsmiljötyp

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Sverige har en uppskattad areal livsmiljöer i sjöar och vattendragöver på nästan 27 tusen kvadratkilometer. Det finns 100 000 sjöar vilka utgör över 90% av den limniska livsmiljön och ävjestrandssjöar utgör 70% av den totala arealen. Ett riktat åtgärdsarbete i större sjöar behöver etableras för att nå målen i förordningen. Arbetet inleds med en kartläggningsfas där sjöar med livsmiljötyp och realistiska möjligheter att nå målen för gott tillstånd identifieras. Arbetet ska sedan planeras på tillrinningsområdet för utvalda större sjöar och ske som en del av den avrinningsvisa åtgärdssamordningen. Åtgärderna omfattar alla de restaureringsåtgärder som är nödvändiga för att förbättra tillståndet till gott med målet att åtgärderna ska vara på plats till målår 2030. Arbetet bedöms dock behöva fortsätt även inför senare målår 2040 och 2050.

Åtgärderna som ska initieras kommer anpassas till varje område men kommer omfatta såväl biotopvård övergödningsåtgärder som ekosystembaserad fiskförvaltning och övervakning av effekter av åtgärder.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_056 Restoring (improving and re-establishing) natural peatlands

2.3 Stärkta restaureringsprocesser

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Det framtida genomförandet av naturrestaureringsplanen förutsätter ett väl strukturerat och optimerat åtgärdsarbete. Hav genomför nu två regeringsuppdrag som syftar till att vidareutveckla samordningen av vattenfrågor mellan olika aktörer och förordningar och direktiv för att stärka, underlätta, koordinera och effektivisera åtgärdsarbetet i akvatiska miljöer. Uppdragen ska slutredovisas december 2026 och slutliga förslag på styrmedel kommer levereras i slutredovisningarna. Att stärka processerna omfattar en utvecklad målbild och prioritering av restaureringsarbetet, ny styrning av anslag, utvecklad åtgärdsuppföljning samt förbättrat kunskapsunderlag samt kunskapspridning.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

2.3.1 Kunskapshöjande insatser för stärkt restaurering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.2 Research

Beskrivning

Restaurering av akvatiska miljöer är under snabb utveckling och behovet av ny kunskap är mycket stor på området, nya gymnasieutbildning för praktiskt restaurering har initierats och vägledningar och utbildning för aktiva restaurerare tas fram löpande. Kopplat till naturrestaureringsförordningen lyfts behovet av att ta fram två särskilda vägledningar men fler behövs.

Vägledning för restaurering av limniska strukturer och funktioner:

Det finns ett behov av att öka kunskapen kring hur limnisk restaurering kan, på bästa sätt, bidra till strukturer och funktioner som är värdefulla för biologisk mångfald. Det kan handla om strandbrinkar för kungsfiskare, lekbottnar för lax och finsedimentbankar för larver av Havsnejonögon. Kunskapsuppbyggnaden syftar till att ge bästa möjliga effekt av restaureringsarbetet och skapa långsiktiga förutsättningar för biologisk mångfald.

Vägledning kring pollinatorfrämjande åtgärder vid limnisk restaurering:

Åtgärden går ut på att ta fram ett riktat informationsmaterial kring hur man gynnar pollinatörer vid limnisk restaurering. Det finns goda möjligheter att främja pollinatörer vid limnisk restaurering i ffa jordbrukslandskapet. Det kan handla om att skapa sandiga, solbelysta ytor – t.ex. små sandblottor eller sandvallar på torra stränder, prioritera tidigblommande arter som sälg och vide när skydds zoner ska etableras och gynna blommande arter av buskar och örter i strandmiljön.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_154 Education and awareness raising

2.3.1.1 Etablera en kunskapsportal för restaurering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Vattenvårdsåtgärder är ofta komplexa och förutsätter en god kunskap om allt från biotiska och abiotiska faktorer till juridik och ekonomi. Faktaunderlag tas fram löpande i en stor mängd enskilda projekt men möjligheten att hitta och förstå befintligt kunskapsmaterial är begränsad eftersom producerad information inte struktureras, sammanställs och tillgängliggörs centralt. Havs- och vattenmyndigheten har ett pågående arbete med att utveckla en webbaserad kunskapsportal med fokus på åtgärder av vattenmiljöer. Portalen ska strukturera och tillgängliggöra den information som behövs för åtgärdsarbete i akvatiska miljöer i Sverige, från källa till hav. Portalen ska fungera som en verktyglåda med vetenskapligt grundade metoder, samt stödja genomförandet och leda till en förstärkning av åtgärdsarbetet. Portalen konstrueras för att erbjuda en plattform för all naturvårdsrestaurering men är i ett dagsläget fokuserad på akvatisk (limnisk och marin) restaurering.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_154 Education and awareness raising

2.3.1.2 Etablering av kompetenscenter för akvatisk restaurering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet med ett kompetenscentrum är att öka takten, genomförbarheten, kvaliteten och måluppfyllelsen vid restaurering och biologisk återställning. Ett kompetenscenter kan initiera och samordna utbildningsinsatser, vara en länk mellan forskning, myndigheter och praktiskt genomförande av vattenvårdsarbete nationellt och internationellt och säkerställa att utförare av åtgärder har tillgång till nödvändig kunskap för sin verksamhet. Kunskaper i både ekologi och hydromorfologi är viktiga för att kunna bedöma vilka restaureringsåtgärder som behöver genomföras

Centret ska samla in och förmedla ny forskning inom området och förmedla erfarenheter från det praktiska vattenvårdsarbetet till aktörer nationellt. Ett kompetenscenter kan bli en viktig pusselbit i arbetet med att bygga upp åtgärdsverksamheten långsiktigt och en viktig aktör i åtgärdssamordningen.

Kompetenscentret etableras för att erbjuda en plattform för akvatisk restaurering men konceptet kan breddas till samtliga ekosystem.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_154 Education and awareness raising

2.3.3 Regelförenklningar för restaurering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Länsstyrelsen med flera aktörer har lyft ett stort antal juridiska utmaningar i arbetet med restaurering. De administrativa kostnaderna, tidsåtgången och osäkerheten är stora i dagens arbete, både för utföraren och markägare. För att effektivisera arbetet för myndigheter och privata aktörer behöver ett riktat förenklingsarbete genomföras på berörda myndigheter. Arbetet innebär att se över och förenkla egna vägledningar, föreskrifter, allmänna råd och interna rutiner samt att lämna förslag beträffande lagar och förordningar. Syftet är att minska regelbördan för aktörer och effektivisera restaureringsarbetet utan att minska rättssäkerheten för samtliga inblandade.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

3.1 Finansieringsförutsättningar för anläggningar med oklart ansvarsförhållande

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Det formella ansvaret för äldre barriärer är i många fall oklart då verksamheten har ändrats under årens lopp. Ofta finns det inte en ansvarig verksamhetsutövare eller underhållsansvarig, utan enbart en fastighetsägare på vars fastighet en obsolet barriär finns. Fastighetsägare betraktas då som ansvarig för en dammanläggning som inte har använts för någon verksamhet under mycket lång tid. Hur fördelning av ansvar och kostnader samt finansiering för åtgärder i den situationen har diskuterats i SOU 2014:35 avsnitt 10. Här förordas en ordning för äldre vattenanläggningar när underhållsansvarig saknas likt den som gäller för förorenad mark, där staten bär vissa kostnader. Vidare föreslås statligt ansvar för anläggningar som uppförts som del av allmänna flottleder.

Förslagen från SOU 2014:35 är en stabil grund som skulle kunna utvecklas vidare i en utredning som till exempel Havs- och vattenmyndigheten genomför. En översyn av regelverket i linje med utredningens förslag bedömer regeringsuppdraget som behövlig för att tydliggöra ansvar och finansiering samt värna privata markägare från oskäliga kostnader i samband med konnektivitetåtgärder.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation

3.2 Finansieringsförutsättningar för anläggningar med kända ansvarighållanden

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Befintlig åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

I de fall där det finns en känd ansvarig för en barriär och en gällande miljö kvalitetsnorm har frågor lyfts kring statlig finansiering av åtgärder och hur de relaterar till stadsstödsprinciper. Detta behöver utredas, klargöras. Om utredningen visar att detta är genomförbart, behöver detta hanteras i förordning.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

3.3 Naturrestaureringsförordning i nationell tillsynsstrategi

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Det finns många dammanläggningar som idag inte används för något särskilt ändamål och kan anses obsoleta. Tillsynsmyndigheten bör lämpligen inkludera naturrestaureringsförordningen som en prioriteringsgrund när de planerar sina tillsynsinsatser. Naturvårdsverket är sammanhållande i arbetet med den Nationella tillsynsstrategin och de olika fokusområdena. Havs- och vattenmyndigheten är ansvarig för ett fokusområde som handlar om tillsyn av vandringshinder. Havs- och vattenmyndigheten ska se över myndighetens tillsynsvägledning inom ramen för den Nationella tillsynsstrategin för att anpassa den till naturrestaureringsförordningen. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att tillsynsmyndigheterna behöver resursförstärkningar för att kunna arbeta mer målinriktat med denna tillsyn. Det är lämpligt att tillsynen kombineras med omprövningarna enligt NAP för att kunna få mesta möjliga miljönytta av de miljöåtgärder som vattenkraftsägarna genomför. Tillsynsmyndigheten ska även bidra till uppdateringen av det svenska barriärregistret.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

4.1 Genomföra omprövning av vattenkraft enligt nationell plan för moderna miljövillkor

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraft (NAP) är en de viktigaste åtgärderna för att nå gott tillstånd i livsmiljötyperna och bidra till fritt strömmande vatten. Det påverkar både migrerande arter, flöden och strandzonerna mm. i hela vattensystemen. Alla dessa är viktiga för klassningen av gott tillstånd i livsmiljötyperna. NAP är redan beslutad och detta förslag kräver i nuläget inga nya resurser utöver tidigare beslut.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

4.2 Förtydliga vägledning om samverkan inför prövning enligt nationella planen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Vilken betydelse naturrestaureringsförordningen kommer få i omprövningarna är ännu inte fullt utrett men dess mål och den kommande nationella restaureringsplanen innebär ytterligare beaktanden som behöver ske i samband med arbetet att förse vattenkraften med moderna miljövillkor enligt den nationella planen (NAP). Inför de enskilda ansökningarna ska länsstyrelserna genomföra en samverkan (NAP-samverkan) med berörda vattenkraftsägare, myndigheter, kommuner och intresseorganisationer. Beslut i omprövningarna fattas av mark- och miljödomstolarna. Havs- och vattenmyndigheten behöver se över sin vägledning om NAP-samverkan för att se om och hur den kan behöva justeras med avseende på målen och kraven i naturrestaureringsförordningen. Vid översynen av vägledningen bör frågor kring möjligheter till restaurering av sväm- och strandskog utifrån Nationell strategi för skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar till 2030 beaktas.

När förordningens verkan är utredd och implementerad kan ytterligare justeringar behövas.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

5.1 Se över hur naturliga funktionen hos svämplan kan hanteras inom kommunal planering.

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Idag sker en pågående exploatering av svämplanen som påverkar deras naturliga funktion och hindrar framtida nyttjande för klimatanpassning och naturbaserade lösningar. Förutsättningarna för att värna svämplanens funktioner i samhällsplaneringen behöver förbättras. Möjliga vägar är att klimatanpassning vägs in i strandskyddet, krav på hänsyn i planprocessen utvecklas eller att riksintresse-instrumentet används. Hur svämplanens funktion kan värnas behöver utredas.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

5.2 Klimatanpassning som ett syfte med strandskyddet

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken har idag två syften: att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Artikel 9.3 i naturrestaureringsförordningen ställer krav på förbättring av de naturliga funktionerna hos svämplanen. Dessa funktioner är till stor del kopplade till reglering av höga flöden erosion och annan klimatanpassning. Dessa värden hos svämplanen faller idag utanför syftet med strandskyddsbestämmelserna. Svämplanens klimat- och vattenreglerande funktion bör därför lyftas in i strandskyddsbestämmelsens syfte i 7 kap 13§ MB parallellt med allemansrättslig tillgång och goda livsvillkor för djur- och växtlivet med syfte att förtydliga deras nuvarande och framtida värden inom klimatanpassning.

Delmål:

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation

5.3 Kartlägga svämplan

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Dagens kunskap om var det finns svämplan och deras funktioner är bristfällig och ansvarsfördelningen delvis oklar. Ett systematiskt arbete för att förbättra kunskapsunderlaget behövs.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

6 Miljö- och klimatanpassa vattenpassager i vägnätet

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att vattenpassager i vägnätet ska bli miljö- och klimatanpassade för minska negativ påverkan på livsmiljötyper och arters livsmiljöer. Flera akvatiska livsmiljötyper berörs av påverkan från korsande vägar och järnvägar. Det kan röra sig om vägbankar, kulvertering, trummor, vägdiken och annan fysisk och biologisk påverkan. Förutom en påverkan på biologisk mångfald finns en förhöjd risk för störning på kritisk infrastruktur vid dessa anläggningar. Kombinationen av ett förändrat klimat, pågående markanvändning som kan ändra avrinningsmönster och behovet av att åtgärder för biologisk mångfald i vattensystemen behöver hanteras samlat och i samverkan mellan flera aktörer. Förslaget är även i linje med artikel 14.9 i förordningen att "medlemsstaterna ska identifiera synergier med begränsning av klimatförändringar, anpassning till klimatförändringar, markförsämringsneutralitet och förebyggande av katastrofer och prioritera restaureringsåtgärder i enlighet med det.

Skyfallen under senare år har visat att brister i vattenpassager påverkar hela vägsystemets funktion – från statliga huvudleder till enskilda skogsbilvägar. För att skydda artförande vattendrag, minska riskerna för avbrott i kritisk infrastruktur och säkerställa hållbar logistik krävs att myndigheterna arbetar mer samordnat.

Uppdraget bör inkludera:

Utveckling av metoder och kartläggning av vägövergångar vid vatten avseende långsgående konnektivitet och utifrån vattenmiljöernas känslighet för påverkan.

Etablering av löpande samverkan mellan Trafikverket och Länsstyrelserna kring planering av vattenvård utifrån existerande modell i norra Sverige.

Gemensam sårbarhetsanalys: Identifiering av riskobjekt i hela vägsystemet, utifrån skadebilden 2025, Skogsstyrelsens rapport 2023:18, Trafikverkets egna inventeringar och med stöd av SMHI metod för dimensionerande flöden och klimatanpassning av vägövergångar. Havs- och vattenmyndigheten behöver prioritera relevanta livsmiljötyper och arters livsmiljöer. Analysen ska fokusera på miljövärden, återkommande svagheter, känsliga avrinningsområden. Barriärer enligt artikel 9.1 ska rapporteras till det nationella barriärregistret.

Harmoniserade tekniska riktlinjer för miljö- och klimatanpassning: Myndigheterna kan tillsammans ta fram nationella riktlinjer för dimensionering och utformning av trummor, broar och kulvertar. Riktlinjerna bör omfatta hydrauliska krav, miljöanpassning och funktion vid extremflöden.

Prognos för åtgärdspotential och investeringar: Berörda myndigheter ska redovisa hur många passager som kan åtgärdas till 2030, 2040 och 2050 efter en senare fastställd budget samt ange behov av utökad finansiering.

Gemensam rådgivningsstruktur: Myndigheterna ska skapa en samordnad rådgivningsplattform riktad till kommuner, vägföreningar, skogsägare och entreprenörer för att främja robusta och miljöanpassade vattenpassager.

Nationell samverkansmodell: Ett ramverk bör tas fram, se förslag i Nationell strategi för enskilda vägar¹⁵, för hur myndigheterna ska samverka i långsiktig planering, dataförsörjning samt akuta händelser gällande vattenpassager.

Årlig gemensam rapportering: Myndigheterna kan gemensamt redovisa arbetets utveckling, effekter, kostnader och lärdomar från inträffade extremväderhändelser.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

7.1 Nationell plan för avveckling av obsoleta markavvattningsanläggningar

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att avveckla markavvattningsanläggningar som inte längre behövs för att avvattna jordbruksmark. Ett första steg är att göra en nationell plan för hur man på ett strukturerat sätt kan avveckla de anläggningar som inte längre behövs. Enligt vattenmyndigheternas nuvarande åtgärdsprogram så finns det ett stort antal vattenförekomster som har bedömts påverkade av markavvattning i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd inte kan följas utan åtgärder. Det finns inga säkra siffror på hur många markavvattningsanläggningar som berörs. Vissa markavvattningsanläggningar är väl underhållna och förvaltas aktivt. Andra kan betraktas som obsoleta eftersom den mark som de avvattnar inte längre används för jordbruksproduktion eller av någon annan anledning har behov av avvattning. Därutöver finns ett okänt antal anläggningar med eftersatt underhåll, som förvaltas av samfälligheter som saknar styrelse, men där anläggningen fortfarande behövs för jordbrukets behov.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

7.2 Kompensatoriska åtgärder för miljöåtgärder i markavvattningsanläggningar

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att utreda lämpliga kompensatoriska åtgärder för miljöåtgärder i markavvattningsanläggningar och hur de kan genomföras på bästa sätt. Åtgärder mot fysisk påverkan riskerar att försämra dräneringsförhållandena på omkringliggande mark. Exempelvis kan tillförsel av sten och död ved i vattendragsfåran medföra en dämning som i flacka landskap kan påverka odlingsförhållandena även ganska långt uppströms. En kompensatorisk åtgärd kan då vara att bredda fåran så att anläggningen bibehåller sin avvattnande funktion. Med nuvarande lagstiftning är det inte tydligt hur en breddning eller fördjupning av vattendragsfåran som kompensatorisk åtgärd förhåller sig till markavvattningsförbudet, under vilka förutsättningar den typen av åtgärder skulle vara lämpliga och vilken prövningsnivå som skulle gälla i olika situationer.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

8.1 Minska påverkan av näringsämnen på akvatiska livsmiljötyper, - Anpassa arbetet till naturrestaureringsförordningens krav

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet med åtgärden är att minska negativ påverkan av näringsämnen på akvatiska livsmiljötyper. I Sverige bedrivs ett omfattande arbete för att minska belastningen av övergödande ämnen till vatten. Flera myndigheter bidrar med åtgärder och många mark- och fastighetsägare och även företag är involverade. Arbetet syftar till att uppnå miljömålet ingen övergödning och utgår från kraven i både vattenförvaltningsförordning och havsmiljöförordningen. De befintliga styrmedlen och åtgärderna fokuserar på att följa miljö kvalitetsnormerna. Om inte övergödningen åtgärdas kommer det bli svårt att nå gott tillstånd i många livsmiljötyper. Vattenförekomster med livsmiljötyper kan ställa krav på förändrade mål, vilket kan innebära både högre och lägre mål.

Betingsberäkningar och åtgärdsanalyser behöver anpassas så att även livsmiljötypernas behov och målsättningar integreras. Åtgärder som planeras för miljö kvalitetsnormerna behöver bidra till att även naturrestaureringsförordningens mål uppnås, vid sidan av normerna. Exempelvis behöver de anpassas till kraven i vissa livsmiljötyper såsom näringsfattiga sjöar och naturligt näringsrika sjöar. Övergödning kan även påverka möjligheten att nå gott tillstånd i andra livsmiljötyper. Att arbeta med livsmiljötyperna i en egen analys, skild från pågående arbete med miljö kvalitetsnormer, skulle vara mycket kostsamt.

I arbetet med övergödning åtgärder behöver det också ske flera anpassningar och integrering av naturrestaureringsförordningens krav. Detta gäller både i prioriteringar av var åtgärder behövs men också hur styrmedel, tex författningar, miljöprövning, stöd och stödregler, utformas och administreras av ansvariga myndigheter. Myndigheterna behöver integrera naturrestaureringsförordningens och livsmiljötypernas krav i både stödutformning, prioritering och annan styrning runt övergödning åtgärder.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

9 Anpassa kalkning för livsmiljötyper och arters livsmiljöer

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att genom kalkning säkerställa att försurningskänsliga arter kan fortleva och reproducera sig i livsmiljötyper och arters livsmiljöer som påverkats av försurning.

Restaureringsförordningens behov av kalkning i de svenska livsmiljötyperna bedöms i nuläget inte motsvara en bred expansion av kalkningsverksamheten, utan anpassning av befintlig kalkning och en mindre ökning bedöms tillräckligt. Kalkning kan inriktas mot de livsmiljötyper som försurningskänsliga arterna nyttjar för sin överlevnad. Nuvarande kalkningsanslag ska omfördelas och förstärks ytterligare så att befintliga kalkningar kan fortgå i alla Natura 2000 områden och livsmiljötyper med förekomst av arter som är upptagna i art och habitatdirektivet. Vissa nykalkningar av tidigare okalkade lokaler kan behövas.

Det finns flera kopplingar mellan försurning och naturrestaureringsförordningen. Många försurningskänsliga arter är upptagna i art- och habitatdirektivet, t.ex. flera musslor och flodkräfta. Väl fungerande kalkningar medför att försurningskänsliga arter kan fortleva och reproducera sig i det kalkade vattnet. Arter med kort generationstid kan snabbt återfå normala populationsstorlekar efter kalkning och arter med god spridningsförmåga kan inom några år återkolonisera tidigare utbredningsområden. För många arter tar det dock längre tid. Undersökningar visar att det tar upp till 20 år efter påbörjad kalkning innan djursamhällena fullt ut har återhämtat sig. I arbetet med att återskapa livsmiljötyper och andra habitat är kalkningen också en viktig basåtgärd. Det innebär att de vattenkemiska förutsättningarna måste vara goda för att övriga restaureringsåtgärder ska lyckas. Naturrestaureringsförordningen ställer även krav på att områden med gott tillstånd inte ska försämrats. Kalkningen behöver därför beakta förordningens olika krav (1) att säkerställa bibehållet gott tillstånd för livsmiljötyperna, (2) återskapa livsmiljötyper till gynnsam referensareal samt (3) skapa förutsättningar för försurningskänsliga arter i deras naturliga livsmiljöer.

I Naturvårdsverkets handbok för kalkning 2010:2 har i listats så kallade motivararter som är känsliga mot försurning och som ska prioriteras i kalkningsåtgärder. En del av dessa arter såsom lax, flodkräfta och flodpärlmussla ingår i art- och habitatdirektivet i bilaga 2 och 5. Öring är listad som en typisk art för fem av de åtta limniska livsmiljötyperna, som förekommer i Sverige. Genom

att kalka försurade vatten skyddas många arter mot skadlig försurningspåverkan. För ovan nämnda motivarter som idag prioriteres för kalkningsåtgärder, är pH-toleranserna förhållandevis väl kända. För många andra arter som omfattas av art-och habitatdirektivet är kunskapsläget sämre.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_053 Measures to counteract acidification

10.1 Etablera en avrinningsvis åtgärdsplanering

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att etablera regional åtgärdsplanering på avrinningsområdesnivå för att konkretisera vilka administrativa och fysiska åtgärder som ska genomföras för att målen i naturrestaureringsförordningen och miljökvalitetsnormerna inom vattenförvaltningen ska kunna nås.

Avrinningsområdesvisa förvaltningsplaner och åtgärdsprogram, har en avgörande betydelse för att konkretisera vilka administrativa och fysiska åtgärder som ska genomföras för att målen i naturrestaureringsförordningen och miljökvalitetsnormerna inom vattenförvaltningen ska kunna nås. En nationell plan som anger i vilket prioritetsordning delåtgärdsprogrammen behöver tass fram kan säkerställa genomförande av nödvändiga åtgärder. Tanken är att åtgärdsarbetet enligt vattenförvaltningsförordningen och naturrestaureringsförordningen i normalfall samordnas per huvudavrinningsområde och integreras vad avser de limniska vattenmiljöerna och kustvattenförekomster samt koordineras med åtgärder för havsmiljön.

En effektiv vattenförvaltning med utgångspunkt i principerna för en ekosystembaserad förvaltning förutsätter att planering, genomförande och uppföljning av åtgärder följer vattnets väg genom avrinningsområdet från land ut till kust och hav. En effektiv vattenförvaltning förutsätter också att andra vattenrelaterade frågor såsom biologisk mångfald, översvämning och vattenbrist integreras i arbetet liksom arbetet i enlighet med naturrestaureringsförordningen. Ambitionen att samordna det åtgärdsarbete som sker inom ramen för vattenförvaltningsförordningen, havsmiljöförordningen och naturrestaureringsförordningen uttrycks både i vattendirektivet (Artikel 11.3a och artikel 4.9) och i naturrestaureringsförordningen (artikel 14.14c och skäl 66). Samordningen av åtgärdsarbete som följer av olika förordningar och uppföljning av genomförandet är viktigt för att inte skapa dubbelarbete och ta tillvara synergieffekter.

I den dialog som myndigheterna genomfört för de limniska livsmiljötyperna inom ramen för framtagandet av planen för naturrestaureringsförordningen betonade samtliga aktörgrupper vikten av lokalt förankrade processer i avrinningsområden. De lyfte att framgångsrik restaurering bygger på tidig dialog med markägare, kommuner, fiskevårdsområden och ideella föreningar. Det lyftes att lokala aktörer sitter på avgörande kunskap om vandringsvägar, hydrologi och habitat, och att deras delaktighet är central för legitimitet, konfliktreducering och praktiskt genomförande.

"Mjukare" former för dialog och samverkan där fokus är delvis på relationsskapande och informationsutbyte och lärande sågs som positivt. I detta arbete kan vattenråden ha en nyckelroll. Vattenråden bedöms som viktiga aktörer i detta arbete och deras roll, mandat och finansiering behöver förtydligas.

Parallellt behöver det finnas en nationell koordinering för att säkerställa måluppfyllelse på nationell nivå. Här har de nationella myndigheterna en viktig roll.

En nationell plan som anger i vilket prioritetsordning delåtgärdsprogrammen behöver genomföras kan säkerställa genomförande av nödvändiga åtgärder inom vattenförvaltningen. Tanken är att åtgärdsarbetet enligt vattenförvaltningsförordningen och naturrestaureringsförordningen i normalfall samordnas per huvudavrinningsområde och integreras vad avser de limniska vattenmiljöerna och kustvattenförekomster samt koordineras med åtgärder för havsmiljön.

En sådan nationell plan för åtgärdsarbete behöver vara juridiskt förankrad och ange tidpunkter med vilken prioritetsordning åtgärder och delåtgärdsprogrammen ska genomföras av ansvariga myndigheter och kommuner och vara beslutad innan målåret för nuvarande vattenförvaltningscykel, 2027.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

11.1 Främja akvatiska naturbaserade lösningar

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att naturbaserade lösningar framöver ska vara alternativ vid miljöprövningar och ingå som lösningar i planeringsärenden. Naturbaserade lösningar (NbS) är multifunktionella och kostnadseffektiva åtgärder för att hantera olika samhällsutmaningar genom att skydda, utveckla eller skapa ekosystem samtidigt som biologisk mångfald och mänskligt välbefinnande främjas. Naturbaserade lösningar är ett effektivt sätt att tillgodose mål för både biologisk mångfald och klimat. Genom att öka incitamenten för att genomföra naturbaserade lösningar kan resiliens mot både torka och översvämningar öka, något som också ligger i linje med EU:s strategi för vattenresiliens.

Åtgärden ska ta fram förslag på hur naturbaserade lösningar tydligare kan främjas vid prövning av vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet, samt i planeringsärenden. Erfarenheter ska tas från de norska statliga planeringsreglerna för klimat och energi där man främjar bevarande, restaurering och naturbaserade lösningar vid samhällsplanering. Om andra lösningar väljs ska en motivering ges till varför naturbaserade lösningar har förkastats. Motsvarande eller liknande regler i Sverige skulle kunna vara ett viktigt styrmedel för att främja användningen av naturbaserade lösningar.

Naturbaserade lösningar är åtgärder som utgår från de funktioner ekosystemen bidrar med, så kallade ekosystemtjänster. Denna typ av åtgärder resulterar ofta i mervinster för hälsa, ekonomi, samhälle och miljö, och kan därför fungera som mer effektiva och kostnadseffektiva lösningar än mer traditionella metoder. Enligt naturrestaureringsförordningen ska återhämtning av biologisk mångfald och resilient natur säkerställas, samtidigt som restaurering av ekosystem bidrar till EU:s mål för begränsning av och anpassning till klimatförändringar. Naturbaserade lösningar är ett effektivt sätt att tillgodose mål för både biologisk mångfald och klimat. Genom att öka incitamenten för att genomföra naturbaserade lösningar kan resiliens mot både torka och översvämningar öka, något som också ligger i linje med EU:s strategi för vattenresiliens.

Kunskapen om och användningen av naturbaserade lösningar ökar, men det saknas fortfarande incitament och specifika lagkrav för att välja en naturbaserad åtgärd, vilket hämmar utvecklingen inom området. Det påverkar både implementering av NbS och kompetens inom området, exempelvis kunskap hos tekniska konsulter som ska designa lösningar och entreprenörer som

ska anlägga dem. Av tradition används så kallade "grå lösningar" fortfarande i hög grad, trots att naturbaserade lösningar många gånger skulle vara möjliga och goda alternativ eller komplement till mer traditionella lösningar.

Delmål:

4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd

4.4 Återetablering av livsmiljöområde

4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer

4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030

9.2 Avlägsnande av artificiella hinder

9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner

9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

11.2 Etablera samverkansforum för naturbaserade lösningar

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet är att skapa förutsättningar för en tät myndighetssamverkan kring naturbaserade lösningar. Idag genomförs ofta åtgärder för klimatanpassning separat, och restaurering och åtgärder för biologisk mångfald sker för sig hos olika myndigheter och andra aktörer. Samverkan och synergieffekter planeras i låg utsträckning mellan de två åtgärdsområdena. Att använda naturbaserade lösningar såsom t ex restaurering av våtmarker och svämplan, är ett sätt att tillgodose behov för både biologisk mångfald och klimatanpassning.

En bättre myndighetssamverkan kring naturbaserade lösningar ska etableras mellan ansvariga myndighet för att gynna nyttjandet av naturbaserade lösningar och skapa fler synergieffekter i åtgärdsarbetet. Ett närmare samarbete kring frågan mellan myndigheter som på olika sätt arbetar med frågorna kan vara en hävstång för arbetet kring åtgärder som adresserar samhällsutmaningar utifrån naturens förutsättningar.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring
- 9.1 Restaurering av minst 25 000 km vattendrag till fritt strömmande vattendrag i unionen senast 2030
- 9.2 Avlägsnande av artificiella hinder
- 9.3 Förbättring av svämplanens naturliga funktioner
- 9.4 Bibehållande av den naturliga konnektiviteten hos vattendrag och de naturliga funktionerna hos svämplan

EU åtgärder:

NRPM_154 Education and awareness raising

12.1 Kartlägningsinsatser av livsmiljötyper till 2030 och 2040

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att kartlägga livsmiljötyperna, deras tillstånd och tillståndet för livsmiljöer för arter i den limniska miljön genomförs så snart som möjligt. Detta förutsätter att det finns en nationell plan för kunskapsuppbyggnad och organisation av arbetet.

Kartläggningen av de limniska livsmiljötyperna (sjöar och vattendrag) är eftersatt i Sverige. Utanför skyddade områden saknas information om geografisk förekomst av livsmiljötyper och 50 % av de limniska livsmiljötyperna har okänt tillstånd både inom och utanför Natura 2000-nätverket. Tillståndet för 90% av livsmiljötyper ska vara känt till 2030 (naturrestaureringsförordningen, artikel 4.9).

Livsmiljötyper och livsmiljöer för arter ska både återetableras och restaureras så att tillräcklig kvalitet och kvantitet av dem uppnås i enlighet med naturrestaureringsförordningen. För att kartlägga och följa upp tillståndet behövs övervakning och resultaten av den i enlighet med förordningens Artikel 20 ska rapporteras i geografiskt refererade kartor enligt Artikel 21. Kartläggningens resultat behöver förvaltas i Datavärdskap för geografisk information med kopplade attribut i samordnad form och det är fördelaktigt att samordna det för de fem myndigheterna som arbetar med Regeringsuppdraget. Styrning av datavärdskapet behöver koordineras eftersom ändringar från en myndighet i exempelvis metoder eller avgränsningar ger följd effekter och utvecklingsarbete med gemensamma beslut för datavärdskapet behöver koordineras över myndighetsgränser. Livsmiljötyper och livsmiljöer för arter behöver karteras, enligt Artikel 4.11, 4.12 och Artikel 20, på flera olika skalor eftersom livsmiljötypers tillstånd fastställs utgående från förekomstens areal, struktur och funktion. Kartläggningen behöver inkludera geografisk information avseende livsmiljötypens areal över tid med hjälp av satellitbaserad övervakning, tidsintervall från Copernicus data samt data från avrinningsområdets hydrologi. Antalet lokaler som besöks i fält behöver öka jämfört med dagens akvatiska övervakning för att kunna användas för restaureringsförordningen. Kartläggningen behöver inkludera tillstånd för livsmiljötyper och livsmiljöer hos arter. Tillståndet kan mätas med hjälp av utvalda befintliga övervakningsmetoder för strukturer och funktioner i vattenmiljön från vattendirektivet och nationell akvatisk övervakning. Dagens övervakning behöver dock förbättras avseende biologi och hydromorfologi där det för närvarande finns bristfälligt rapportunderlag. Biologiska metoder behöver dessutom utökas med bland annat miljö-DNA (eDNA på engelska)

för att mäta befintlighet av arter, och vidare undersökning av arters livsmiljökvalitet i fält. Flera länder, däribland Sverige, har undersökt möjligheten att använda miljö-DNA för de biologiska kvalitetsfaktorerna i vattendirektivet. Sverige har tagit fram vägledningarna för alla livsmiljötyper för att kunna identifiera förekomster och deras tillstånd. I vägledningarna ingår både förteckningar över viktiga strukturer och funktioner samt typiska och karakteristiska arter. Typiska arter är väl lämpade för övervakning av tillståndet eftersom de har en väl belagd koppling till livsmiljötypen och viss livsmiljökvalitet, och de är utvalda för att de reagerar på förändringar i strukturer och funktioner som påverkar livsmiljötypens kvalitet.

Efter restaurering tar det dock tid för arter att etableras och endast förekomsten av en art berättar inte heller allt om livsmiljöns tillstånd. Effekter av åtgärder behöver följas under tillräckligt lång tid. Fältkartering behövs för att upptäcka om arten finns i olika livsstadier och alltså klarar att reproducera sig. Exempelvis kan stormusslor bli väldigt gamla och överleva på en plats men inte reproducera sig om livsmiljöns tillstånd inte är tillräckligt gott. Olika livsmiljötyper har olika typiska arter och behöver olika restaureringsåtgärder, även ytterligare arter än utpekade typiska arter i de svenska vägledningarna kan vara bra indikatorer för livsmiljötypers tillstånd. Åtgärder som syftar till att förbättra tillståndet för fiskar som ingår i habitatdirektivet skiljer sig åt om de såsom lax lever i strömmande vatten och leker på platser med grusbotten eller såsom nissöga lever och leker på dyiga bottenar. Efter restaurering motsvaras gott tillstånd inte av exakt samma arter, artförekomst beror exempelvis på om man befinner sig i en lugnflytande eller strömmande del av ett vattendrag. Naturrestaureringsförordningen bidrar genom kartläggning till konventionen om biologisk mångfald, vilket är ett av skälen till förordningen, och även till de svenska miljömålen där gynnsam bevarandestatus i Art- och habitatdirektivet ingår. Naturrestaureringsförordningen bidrar genom kartläggning även till de behov som följer av vattendirektivet och havsmiljödirektivet.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

13.1 Nationell kartering av natur- och nyttjandevärden i limnisk miljö

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att ta fram ett nationellt kunskapsunderlag för limniska miljöer. agens nationella kunskap om sjöar och vattendrag är bristfällig och splittrad på många aktörer. Grunddata finns hos nationella datavärdar men analyser och sammanställda beslutsunderlag saknas i stor utsträckning. Vissa sammanställningar sker inom vattenförvaltningen men i huvudsak av enskilda län med ett heterogent resultat som följd varför det är svårt att nyttja materialet till nationella analyser eller bedömningar. Dagens upplägg med flera aktörer som gör egna analyser är inte kostnadseffektivt och påverkar kvaliteten och jämförbarheten. För att frisätta resurser till mer åtgärdsarbetet föreslås att enhetliga nationella underlag ska tas fram och att Havs- och vattenmyndigheten såsom nationella myndighet får ett uttalat ansvar att genomföra det. Det enhetliga nationella underlaget ska sedan nyttjas för såväl NRF, identifiera nationella och regionala värdefulla vatten och klassningar inom vattenförvaltningen.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

13.2 Uppdatera värdefulla vatten

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att skapa ett tillförlitligt verktyg och aktuellt kunskapsunderlag för sjöar och vattendrag med höga naturvärden. I den Nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer med höga natur- och kulturvärden, konstaterades det att databasen Värdefulla vatten är föråldrad. Värdefulla vatten är ett verktyg för en adaptiv prioritering av områden för både förvaltning och bevarande, baserat på var höga natur- och kulturvärden finns i sjöar och vattendrag. Värdefulla vatten behöver revideras så att uppdaterad information finns tillgängligt för lokala, regionala och nationella aktörer. Det GIS-baserade kunskapsunderlaget Värdefulla vatten behöver revideras. Värdefulla vatten ska utvecklas till ett verktyg för prioritering av områden för bevarande och restaurering, baserat på var höga natur- och kulturvärden finns i sjöar och vattendrag. Underlaget är även värdefullt inom tillsyn för att hantera påverkan på limniska miljöer tex inom skogsbruket (Åtgärd 6 Skogsekosystem).

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

13.3 Klassificeringssystem för sjöar och vattendrag (översättningsnyckel)

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att ta fram en översättningsnyckel mellan olika befintliga indelnings- och klassificeringssystem för sjöar och vattendrag och hur dessa sammanfaller med livsmiljötyper. Limniska livsmiljötyper inklusive livsmiljötyper i på svämplan behöver kopplas till motsvarande miljöer inom biotopskydd, Eunis och vattenförvaltningen med de bedömningar som har genomförts där. Att ta fram en översättningsnyckel mellan olika befintliga indelnings/klassificeringssystem och hur dessa sammanfaller med livsmiljötyp bidrar till samordningen mellan naturrestaureringsförordningen och dagens vattenförvaltning. Det kan bidra till att nyttja dagens rapportering inom vattenförvaltningen för att uppfylla kraven i naturrestaureringsförordningen. Framtagande av en översättningsnyckel behöver beakta slutsatser från den nu pågående revideringen av vägledningarna för limniska livsmiljötyper i art- och habitatdirektivet. De här reviderade vägledningarna påverkar uttolkningen i fält av livsmiljötyp och i högsta grad en översättningsnyckel. De färdiga, reviderade limniska vägledningarna för livsmiljötyper behöver inväntas innan översättningsnycklarna tas fram.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

14 Stärka och utveckla arbetet med de akvatiska åtgärdsprogrammen för hotade arter och naturtyper (ÅGP)

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Syftet med åtgärden är att skydda och bevara hotade akvatiska arter och akvatiska naturtyper. Sverige har samordat arbetet i åtgärdsprogram där respektive art och naturtyp behov av åtgärder samordas, samt ansvar fördelas. Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) är en satsning på arter och naturtyper beroende av särskilda insatser. Programmen är ett viktigt och sedan länge beprövat verktyg för att nå de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen och genomförande av naturrestaureringsförordningen. Befintliga ÅGP täcker redan idag nästan hälften av de arter i naturrestaureringsförordningen som Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för. Det innebär att i princip varannat ÅGP som myndigheten arbetar med gäller en art som pekats ut i naturrestaureringsförordningen. Arbetet med ÅGP är således redan i dag är en viktig del av genomförandet av naturrestaureringsförordningen

För att stärka ÅGP som ett verktyg för genomförande av restaureringsförordningen i sjöar och vattendrag behöver det utredas om fler arter, som omfattas av förordningen, kan dra nytta av ett ÅGP. De akvatiska ÅGP behövs för att möta målen till 2030, men även kraven till 2040 och 2050.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_160 Other enabling and supporting measures

15 Stärka och utveckla arbetet mot akvatiska invasiva främmande arter

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.3 Rivers

Beskrivning

Invasiva främmande arter kan påverka de flesta akvatiska livsmiljöer och arter som ingår att restaurera i förordningen. Hänsyn till invasiva främmande arter behöver tas inom majoriteten av restaureringsförordningens ansvarsområden, både för att förhindra vidare spridning av arterna och för att lyckas med en långsiktigt hållbar restaurering. Åtgärder och mål för att stärka arbetet med att bekämpa invasiva främmande arter och förhindra deras etablering är viktiga både på en övergripande nivå och inom arbetet med respektive livsmiljötyp. Att förstärka arbetet med att bekämpa invasiva främmande arter bidrar även till uppnåendet av målen inom EU:s biodiversitetsstrategi och CBD:s åtgärds mål 6 inom Kunming-Montreal-ramverket.

Begränsa påverkan på livsmiljötyperna och biologisk mångfald av invasiva främmande arter. Åtgärder görs genom tidig upptäckt (övervakning), utrota (där så är möjligt) och begränsa utbredning där det är enda alternativet. Styrmedel finns på plats enligt IAS-förordningen men ytterligare insatser behövs. Påverkan och åtgärds kostnad ökar exponentiellt över tid varför tidig upptäckt och utrotning är den mest kostnadseffektiva åtgärden.

Delmål:

- 4.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd
- 4.4 Återetablering av livsmiljöområde
- 4.7 Förbättring av kvaliteten, kvantiteten och konnektiviteten hos arternas livsmiljöer
- 4.11.-4.12 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_128 Early detection and rapid eradication of invasive alien species of Union concern

1.1 Förbättra förutsättningarna för olika arter och funktionella grupper av fisk i kustvatten

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M004, SE-M005, SE-M006 och SE-M0035. ÅPH 4, ÅPH 5, ÅPH 6, ÅPH 35.

Syftet är att genom att införa nya fiskebestämmelser för att freda särskilt hotade kustlekande bestånd, främja ett mer artsektivt fiske och minska fisketrycket på kustlevande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön. Åtgärden syftar också till att skydda både större och mindre storleksklasser av fisk för att främja lekbestånd och rekrytering, upprätthålla ekosystemfunktioner, samt motverka evolutionära förändringar av storlek och ålder vid könsmodnads.

Åtgärderna innehåller olika typer av regleringar när det gäller art- och storleks-selektivitet och fredningsområden för att på sikt gynna populationer av fisk och fisksamhället som helhet. Åtgärderna inkluderar också fiskars strukturerande roll i ekosystemet och kan därmed gynna flera livsmiljötyper och specifika fiskarters livsmiljöer. Koppling till normerna D.1 och D.4 i havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18.

Åtgärderna bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_112 Extraction of species;

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_155 Adopting new policy and legislation;

NRPM_109 Management of professional/commercial fishing, shellfish and seaweed harvesting;

NRPM_110 Management of hunting, recreational fishing, and the recreational or commercial harvesting or collection of plants and fungi;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.2 Förbättra och återställa sjögräsbeddar (ålgräs och andra rotade undervattensväxter)

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M029, SE-M030, SE-M031. ÅPH 29, ÅPH 30, ÅPH 31.

Syftet är att förbättra livsmiljötyperna i grupp 1. För att förbättra livsmiljötyperna behövs främst passiva men även aktiva åtgärder. Det finns behov av att både förbättra tillståndet och att återetablera areal. När det gäller passiva åtgärder är åtgärder för att minska övergödningseffekter och fysisk påverkan viktiga. Det finns utarbetade metoder för aktiv restaurering. Denna åtgärd verkar tillsammans med åtgärderna under styrmedlet Stärka arbetet med att återetablera marina livsmiljötyper.

Sjögräsängar (exempelvis ålgräs) är ett av världens mest värdefulla ekosystem som utgör viktiga livsmiljöer för flertalet kommersiellt viktiga fisk- och kräftdjursarter. Sjögräs tar också upp näringsämnen och koldioxid ur vattnet, vilka till stor del binds i sedimentet, varför sjögräsängar ökar motståndskraften mot övergödning och växthuseffekten. De gör även att organiskt material sedimenterar vilket ger klarare vatten. I Bohuslän har ålgrässets utbredning minskat med ca 60 % sedan 1980-talet. Övergödning, överfiske samt kustexploatering anses vara huvudorsaker.

Restaurering bör främst genomföras i områden där naturlig återhämtning inte är förväntad, och restaurering är motiverad. För att ett återställningsarbete ska få effekt är det viktigt att vattenmiljöernas status i andra områden inte samtidigt försämras. Därför måste restaureringsåtgärder samordnas med insatser inom områdesskydd (7 kap. miljöbalken, bland annat biotopskydd) och tillsyn och prövning av vattenverksamheter (11 kap. miljöbalken). Förebyggande åtgärder behövs också i form av förstärkt hänsyn i prövningsärenden som rör strandskyddsdispenser (7 kap. miljöbalken). Restaurering utgör en teknisk åtgärd, men även informationsinsatser med mera kan behöva ingå. Åtgärden kräver kunskapsinhämtning. Vid definiering av konkreta åtgärder behöver risk för påverkan på kulturmiljöer utredas.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;

5.2 Återetablering av livsmiljöområde;

5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;

5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;

NRPM_052 Adaptation to climate change;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_069 Nutrient enrichment;

NRPM_070 Other biological disturbance

1.3 Förbättra och återställa makroalgsskogar samt mussel- och ostronbankar

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M029, SE-M030. ÅPH 29, ÅPH 30.

Syftet är att förbättra livsmiljötyperna i grupperna 2 och 3. För att förbättra livsmiljötyperna behövs främst passiva men även aktiva åtgärder. Det finns behov av att både förbättra tillståndet och att återetablera areal. När det gäller passiva åtgärder är åtgärder för att minska övergödningseffekter och fysisk påverkan viktiga, men även begränsning av spridning av främmande arter kan vara viktig. Behov av utveckling av metoder för aktiv restaurering finns också. Denna åtgärd verkar tillsammans med åtgärderna under styrmedlet Stärka arbetet med att återetablera marina livsmiljötyper.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

- NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;
- NRPM_154 Education and awareness raising;
- NRPM_069 Nutrient enrichment;
- NRPM_070 Other biological disturbance;

NRPM_134 Non-indigenous species;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.4 Minska fysisk påverkan på bottenarna

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M029, SE-M030, SE-M036. ÅPH 29, ÅPH 30, ÅPH 36.

Syftet är att minska fysisk påverkan på bottenarna. Fysisk påverkan sker på flera olika sätt och kan vara olika i olika livsmiljötyper. Att minska arealen trålsvept yta är en viktig del, men även annan fysisk påverkan till exempel ankring, påverkan från propellarar i grunda kustområden ingår liksom störning från olika typer av muddring. Regeringen har fattat beslut i juni 2025 om ett generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden innanför trålgränsen som ska börja gälla från 1 juli 2026. Koppling till normerna D.1 och D.4 i havsmiljö-föreskrifterna HVMFS 2012:18.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

- NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;
- NRPM_154 Education and awareness raising;
- NRPM_070 Other biological disturbance;
- NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.5 Förbättrat skydd av arter och livsmiljötyper

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M024, SE-M025, SE-M026, SE-M027, SE-M028. ÅPH 24, ÅPH 25, ÅPH 26, ÅPH 30, ÅPH 27, ÅPH 28.

Syftet är att inrätta nya skyddade områden. Nya marina skyddade områden och andra rumsliga skyddsåtgärder ska inrättas i tillräcklig omfattning för att dessa ska stödja att gott tillstånd nås. Innehåller också uppbyggnad av kunskap om livsmiljötyper och listade arter och att ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för arter och livsmiljötyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt.

Det finns även flera andra förslag om områdesskydd kopplat till restaureringsplanen, se rubrik nedan Komplettera och utveckla områdesskydd och biotopskydd.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

- NRPM_158 Designation and effective management of protected areas;
- NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;
- NRPM_052 Adaptation to climate change;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_069 Nutrient enrichment;

NRPM_070 Other biological disturbance;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.6 Minska övergödningens effekter genom att minska tillförseln av näringsämnen.

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M010, SE-M011, SE-M012. ÅPH 10, ÅPH 11, ÅPH 12.

Syftet är att minska tillförseln av näringsämnen till kustvatten och utsjövatten för att på så sätt minska övergödningseffekterna.

Övergödning påverkar i stort sett alla livsmiljötyper och livsmiljöer för arter i majoriteten av Sveriges marina vatten i större eller mindre grad. Åtgärder för att minska näringstillförseln är därför centrala både för att förbättra tillståndet och för att gynna naturlig återetablering av livsmiljötyper. Koppling till normen A.1 och normen om god miljöstatus när det gäller övergödning i havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18. Havs- och vattenmyndigheten har också pågående regeringsuppdrag till exempel "Förbättrad havsmiljö och minskad övergödning i Östersjön". Resultaten från detta och andra uppdrag är viktiga för hur tillförseln av näringsämnen till havet ska kunna minska för att nå flera olika mål.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;

NRPM_052 Adaptation to climate change;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_069 Nutrient enrichment;

NRPM_070 Other biological disturbance;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.7 Minska tillförseln av farliga ämnen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M016, SE-M017, SE-M037, SE-M038, SE-M040, SE-M041. ÅPH 16, ÅPH 17, ÅPH 37, ÅPH 38, ÅPH 40, ÅPH 41

Syftet är att minska tillförseln och effekterna av farliga ämnen. Effekter av farliga ämnen kan förekomma i alla livsmiljötyper och livsmiljöer för arter och åtgärder för att minska tillförseln gynnar marina ekosystem på en generell nivå. Koppling till normerna B.1 och B.2 i havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

- NRPM_067 Contamination;
- NRPM_046 Measures for the phasing-out of emissions, discharges and losses of Priority Hazardous Substances or for the reduction of emissions, discharges and losses of Priority Substances;
- NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;
- NRPM_052 Adaptation to climate change;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_070 Other biological disturbance;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

1.8 Hindra etablering och spridning av främmande arter.

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure code SE-M001. ÅPH 1

Syftet är att förhindra etablering och spridning av främmande arter inklusive invasiva främmande arter. Främmande arter kan påverka alla livsmiljötyper och livsmiljöer för arter, men effekterna beror på vilka arter det handlar om. Koppling till normen C.1 i havsmiljö-föreskrifterna HVMFS 2012:18.

Förebyggande åtgärder är det viktigaste och mest kostnadseffektiva i att förhindra spridning och etablering av invasiva främmande arter. Detta är något man ska sträva efter, men det är dock inte alltid möjligt. I de fall man inte hinner sätta in snabba åtgärder mot en invasiv främmande art och den lyckas etablera sig gäller det att minimera skadorna genom att försöka begränsa antalet och utbredningen lokalt. Erfarenheter av metoder för att utrota och/ eller begränsa spridningen av främmande invasiva arter är begränsade eller saknas, särskilt i vattenmiljöer. Åtgärder för att reducera bestånd kan även vara aktuellt ur ett socioekonomiskt perspektiv.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_133 Measures to prevent or control the adverse impacts of invasive alien species and introduced diseases;

NRPM_134 Non-indigenous species;

NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;

NRPM_154 Education and awareness raising;

NRPM_070 Other biological disturbance;

NRPM_099 Other measures related to transport;

NRPM_100 Reduce impact of outdoor sports, leisure and recreational activities

1.9 Minska nivåer av och spridning av undervattensbuller

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure code SE-M043. ÅPH 43.

Syftet är att minska undervattenbuller som är skadligt för marina djur och är huvudsakligen inriktad på pelagiska livsmiljöer. Olika typer av undervattensbuller kan påverka olika arter. Den mesta kunskapen finns när det gäller däggdjur och fisk. Åtgärder kan handla om att på olika sätt begränsa såväl impulsivt som kontinuerligt undervattensbuller i tid och rum samt att vägleda vid prövning av verksamheter. Koppling till normerna E.2 och E.3 och E.4 i havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18.

Åtgärden handlar främst om att förbättra livsmiljöer för arter, särskilt marina däggdjur och fiskarter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

- NRPM_064 Energy inputs;
- NRPM_154 Education and awareness raising;

1.10 Minska tillförseln av och mängden skräp

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

MSFD measure codes SE-M019, SE-M020, SE-M021, SE-M022, SE-M023, SE-M042. ÅPH 19, ÅPH 20, ÅPH 21, ÅPH 22, ÅPH 23, ÅPH 42

Syftet med åtgärden är att minska tillförseln av skräp och att samla in förlorade fiskeredskap. Skräp kan påverka både livsmiljötyper och livsmiljöer för arter. Problemen är större i Västerhavet än i Östersjön. Arbetet med att minska mängden skräp stöds också av EU:s engångsplastdirektiv. Åtgärder handlar både om att på olika sätt förebygga nedskräpning från land och utveckling och insamling av förlorade fiskeredskap. Koppling till ÅPH 19-23 och 42 samt normerna E.5 och E.6 i havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18.

Åtgärden bidrar även till att förbättra livsmiljöer för arter.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_065 Litter;

NRPM_103 Reduce/eliminate marine pollution from industrial, commercial, residential and recreational areas and activities (incl. contamination with litter);

NRPM_154 Education and awareness raising;

2.1 Utredda anpassning av havsmiljöförordningen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att utreda samordning mellan havsmiljöförordningen och målen i naturrestaureringsförordningen för att uppnå samordning mellan lagstiftningarna. Det finns goda förutsättningar att integrera naturrestaureringens krav och dess livsmiljötyper i det arbete som sker under havsmiljöförordningen och därigenom möjliggöra att havsmiljöförvaltningen även omfattar naturrestaureringsförordningens krav för att på detta sätt uppnå samordningsvinster i arbetet. Det behöver utredas om det finns behov av att göra tillägg i havsmiljöförordningen för att förtydliga främst kraven kopplade till artikel 5 i restaureringsförordningen.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation

2.2 Anpassa havsmiljöföreskrifterna

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

I havsmiljöföreskrifterna (HVMFS 2012:18 som är en del av det svenska genomförandet av havsmiljödirektivet beskrivs vad som är god miljöstatus och anges även miljö kvalitetsnormer för att nå god miljöstatus. I restaureringsförordningen uttrycks kvalitetskravet som gott tillstånd, vilket ska uppnås i livsmiljötyper och relevanta arters livsmiljöer. Det finns starka kopplingar mellan "gott tillstånd" och "god miljöstatus", vilket gör det lämpligt att samordna, särskilt när det gäller livsmiljötyper på bottenarna. Indelningen av livsmiljötyper bygger på samma klassificeringssystem i båda lagstiftningarna, klassificeringssystemet enligt EUNIS. Restaureringsförordningen har dock högre krav på detaljeringsnivå (EUNIS 4) jämfört med havsmiljödirektivet (EUNIS 3). Oavsett kraven i havsmiljödirektivet finns motiv för att öka detaljeringsnivån när det gäller definitionen av god miljöstatus för livsmiljöer på bottenarna och det är därför lämpligt att samordna med restaureringsförordningen. Om god miljöstatus definieras på nivån EUNIS 4 möjliggörs också att miljö kvalitetsnormerna med indikatorer också kan ha målvärden på samma nivå. En samordning av kraven enligt havsmiljöförordningen och naturrestaureringsförordningen bör innebära en förenkling i tillämpning av båda lagstiftningarna till exempel vid prövning av olika verksamheter och även när det gäller åtgärder. På sikt bör det innebära samordningsvinster med en samlad havsmiljöförvaltning.

I den adaptiva förvaltningen enligt havsmiljöförordningen ska havsmiljöföreskrifterna ses över för eventuell uppdatering minst vart sjätte år. Det kan, mot bakgrund av kraven som tillkommer genom naturrestaureringsförordningen, finnas behov av att tidigarelägga den uppdatering som är planerad att beslutas 2029. Samtidigt kommer det att krävas nya underlag av olika slag för att ta fram tröskelvärden och målvärden som är specifika för livsmiljötyperna i bilaga II till naturrestaureringsförordningen, vilket kräver både tid och resurser och ska det tas fram på kort tid krävs ytterligare förstärkningar under denna tid.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;

5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation

2.3 Vägledning om havsmiljönormerna och restaureringsförordningen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att utveckla och förbättra vägledningen kring regelverk som berör marina ekosystem och på detta sätt öka kunskapen om och förenkla tillämpningen av regelverken.

Vägledning är viktigt verktyg för att öka kunskapen och för att inte riskera att fortsätta förlora eller ytterligare försämra tillståndet i de marina livsmiljötyperna. Trots att åtgärder för att skydda kustmiljöer har införts under många år, som till exempel marint områdesskydd, fortsätter den kustnära påverkan att öka, med kontinuerliga förluster av vegetationsklädda bottnar och andra viktiga livsmiljöer som följd.

Redan idag finns ett behov av mera vägledning för tillämpning av miljökvalitetsnormer i marin miljö. Med restaureringsförordningens krav och de andra livsmiljötyper som pekas ut i bilaga II till förordningen ökar behovet av vägledning i förhållande till såväl miljöbalken som plan och bygglagen, så att alla aspekter integreras vid till exempel prövning samt att alla relevanta bestämmelser blir en del av svensk havsförvaltning och samhällsutveckling.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_154 Education and awareness raising;

3.1 Öka takten i inrättande av marint områdesskydd och förbättra kvaliteten

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är utöka och höja kvaliteten på marint områdesskydd för att förhindra försämring av tillståndet för livsmiljötyper och arters livsmiljöer. Områdesskydd ska genomföras strategiskt med ett områdesperspektiv och bidra till effektivt restaureringsarbete, som optimerar synergieffekter mellan terrestert och akvatiskt områdesskydd.

Det finns redan idag konkreta målsättningar för marint områdesskydd i de regionala planerna för marint områdesskydd i Västerhavet (2020), Egentliga Östersjön (2022) och Bottniska viken (2022). Om målsättningar nås i planerna kommer det att bidra till att både bättre tillstånd och kravet på icke försämring av marina livsmiljötyper och arters livsmiljöer. Det marina områdesskyddsarbetet har fokuserat på att få till ett representativt, funktionellt och ekologiskt sammanhängande nätverk av skyddade områden och har resulterat i att ca 15 procent av den marina miljön omfattas av områdesskydd. Av statusrapporten för akvatiskt områdesskydd (2025) framgår att ett effektivt skydd förutsätter att regleringar i många skyddade områdena behöver ses över och att bristande kunskapsunderlag om den marina miljön är en bromskloss i arbetet. Med nuvarande takt kommer målet om minst 30 procent skydd nås först 2045. NRF innebär att ett förstärkt formellt områdesskydd i en större utsträckning blir relevant för marina miljöer där tillståndet är dåligt, i synnerhet inom Natura 2000-områden.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

3.2 Översyn av skötsel- och bevarandeplaner för skyddade marina områden samt skyddsbeslutens syfte, skäl och föreskrifter.

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att effektivera förvaltningen av skyddade områden och se till att förvaltningens styrdokument tar höjd för naturrestaureringsförordningens livsmiljötyper och arters livsmiljöer på ett ändamålsenligt sätt.

Alla skyddade områden ska antingen ha en skötsel- eller bevarandeplan enligt 3 respektive 17 §§ i förordning om områdesskydd (1998:1252). En översyn av planerna behövs för att vid behov inkludera skydd även för livsmiljötyperna i NRF samt att föreslå restaureringsåtgärder. Det är angeläget att skötsel- och bevarandeplanerna görs lättillgängliga i digital form i en databas för att det ska gå att på nationell nivå kunna följa upp och sammanställa statusen för tillståndet, bevarandemål och åtgärder i alla skyddade områden.

Befintliga nationella skyddsbeslut (naturreservat, biotopskydd, djur- och växtskyddsområden och nationalpark) behöver också ses över för att säkerställa att besluten inkluderar förordningens livsmiljötyper och arters livsmiljöer på ett ändamålsenligt sätt. För att kraven på icke-försämring (artiklarna 4.11, 4.12, 5.9 och 5.10) ska kunna nås behöver skötsel- och bevarandeplaner och föreskrifter för befintliga skyddade områden hållas uppdaterade.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas;

NRPM_072 Re-establishment of marine habitats through support to undisturbed natural processes

3.3 Djur- och växtskyddsområden - Sälskyddsområden

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att göra en översyn av sälskyddsområden för att de är relevanta : Sälskyddsområdena bidrar till att skydda en del av sälarternas livsmiljö under en känslig del av deras livscykel (när de föder/har ungar och när de ömsar päls). Sälarna kan av olika anledningar flytta sig/byta områden och det kan därför behövas en översyn av områdena för att undersöka om dessa fortfarande är relevanta, eller om det finns behov av att skydda andra områden för att fylla behovet bättre. Detta är lämpligt som ett uppdrag till länsstyrelserna.

Delmål:

- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer

EU åtgärder:

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

3.4 Översyn av marint biotopskydd

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att göra en översyn av marint biotopskydd för att undersöka om vissa biotoper bör omfattas av generellt biotopskydd för att förhindra försämring och ytterligare förluster av viktiga biotoper.

Översyn av biotopskyddet föreslås genom att undersöka möjligheterna att föra in flera livsmiljöer och eller flytta livsmiljöer mellan bilagorna i förordningen om områdesskydd. Biotopskyddsområde är en form av områdesskydd som kan användas för att skydda små mark- och vattenområden (biotoper) som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter, eller som annars är särskilt skyddsvärda. Syftet med att skydda sådana biotoper är att långsiktigt bevara och utveckla naturmiljöer som har särskilt stora värden för djur- och växtarter. Det kan handla om biotoper som innehåller för arter viktiga strukturer och funktioner, eller som utgör tillflyktsorter, restbiotoper och spridningskorridorer i ett i övrigt ensartat eller fragmenterat landskap.

Olika livsmiljöer finns i olika bilagor till områdesskyddsförordningen (1998:1252) där listning i bilaga 1 innebär ett generellt skydd medan listning i bilaga 2 och 3 innebär att ett område där livsmiljön finns kan inrättas som biotopskyddsområde.

Marina biotoper som idag kan inrättas och skyddas som biotopskyddsområde enligt bilaga 3:

- Mynningsområden vid havskust
- Rev av ögonkorall
- Helt eller delvis avsnörda havsvikar
- Grunda havsvikar
- Ålgräsängar
- Biogena rev

- Strand- eller vattenmiljöer som hyser bestånd av hotade eller missgynnade arter eller som har en väsentlig betydelse för hotade eller missgynnade arters fortlevnad

Det finns behov av att utöka möjligheterna att inrätta biotopskyddsområden för de marina livsmiljötyper som nämns i naturrestaureringsförordningen och som inte omfattas av de befintliga listorna som finns idag. Det ska enligt bestämmelsens lydelse vara fråga om "små" mark- eller vattenområden och att dessa är "lätt igenkännbara".

I syfte att förhindra försämring och ytterligare förluster av särskilt värdefulla livsmiljötyper föreslås att generellt biotopskydd för vissa livsmiljötyper införs med stöd av 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken och 5 § i förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken. Exempelvis ingår idag inte djupa revmiljöer och ålgräsängar i det generella biotopskyddet.

Ålgräsängar finns på relativt grunt vatten, oftast ner till ca 6 meters djup. De bedöms vara lätt igenkännbara och möjliga att upptäcka med relativt enkla undersökningsmetoder. De är i regel "små" förekomster som normalt underskrider 20 hektar i storlek. Livsmiljötypen bedöms därför kunna omfattas av det generella biotopskyddet och förtecknas i bilaga 1 i förordningen om områdesskydd så att samtliga förekomster av ålgräsängar omfattas av biotopskydd eftersom biotopen generellt är i stort behov av skydd.

För djupa revmiljöer kan skyddet även lösas genom att komplettera beskrivningen av den redan listade biotopen "Strand- eller vattenmiljöer som hyser bestånd av hotade eller missgynnade arter eller som har en väsentlig betydelse för hotade eller missgynnade arters fortlevnad" med arter (hornkoraller och svampdjur) kopplade till djupa revmiljöer i bilaga 3 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

- NRPM_155 Adopting new policy and legislation;
- NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

4.1 Återetablering av marina livsmiljötyper genom aktiva åtgärder

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att genom aktiva restaureringsåtgärder återetablera och förbättra marina livsmiljötyper.

Kustvattenmiljöer är mycket produktiva och innehåller många värdefulla livsmiljöer med stor biologisk mångfald. De spelar en central roll och förser människan med många viktiga ekosystemtjänster. I grunda, vågskyddade områden hittas ofta mycket höga naturvärden då till exempel bottnar med ängar av ålgräs och annan vegetation finns där. Kustvattenmiljön är också den del av havet som används mycket av människan, och ofta är mänskliga aktiviteter och fysisk påverkan koncentrerade till samma känsliga områden. I de kustnära miljöer återfinns flera av grupperna av marina livsmiljötyper i artikel 5 och även de marina livsmiljötyperna som tas upp i artikel 4 i förordningen och dessutom är de viktiga för många av de arter av till exempel fåglar och fiskar, som ingår i förordningen. Dessa miljöer är lämpliga för restaurering genom återetablering av livsmiljöer genom så kallade aktiva åtgärder. Detta arbete behöver intensifieras inför 2030.

För livsmiljötyperna ovan är även andra, ofta passiva, åtgärder en förutsättning för att gynna förbättring av dem till gott tillstånd och återetablering genom naturlig spridning. Exempel på sådana passiva åtgärder är minskningar i näringstillförsel och andra belastningar som finns under andra åtgärdsförslag från åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH)" och inte minst åtgärdsprogrammen enligt vattenförvaltningsförordningen (ÅPV). Även åtgärderna i relation till områdesskydd samverkar och bidrar till återetablering. Därigenom kan de ekosystemtjänster som tillhandahålls bibehållas och på sikt kan en nettoökning uppnås.

Åtgärder för att förhindra fortsatt förlust av livsmiljötyper och dess arter är viktiga.

Aktiv restaurering med fysiska åtgärder är en ganska ny, men växande verksamhet (se Havs- och vattenmyndighetens rapporter 2025:11 och 2025:12 från de marina restaureringskonferenser som hålls vartannat år). En stor del av arbetet med aktiv restaurering finansieras idag av Havs- och vattenmyndigheten och landets kustlänsstyrelser men det konkreta åtgärdsarbetet genomförs av många aktörer. Det är svårt att estimerar behovet av restaureringsinsatser fram till 2050 då behovet också beror på i vilken grad pågående och framtida förluster stoppas. Idag pågår en nettoförlust av livsmiljöer genom exempelvis en ökad fysisk exploatering (Hav rapport 2025:15 och bilagorna D1-D5) . Restaureringstakten idag understiger därför kraftigt förlusten av biologiskt

värdefulla livsmiljöer per år. Aktiv restaurering är viktigt för specifika områden för att påskynda återhämtning och/eller återetablering, men kan inte lösa ut hela åtgärdsbehovet.

I det tidigare arbetet med ett prioriterat åtgärdsprogram för Natura 2000 (PAF) för åren 2021–2027 har beräkningar gjorts i och kring restaureringsbehovet (NV och HaV 2021). I tabellen nedan har möjligheterna för aktiv restaurering bedömts fram till och med 2030 utifrån det underlaget. Underlaget innefattar inte hela åtgärdsbehovet, utan det som maximalt är realistiskt utifrån dagens kunskap och resurser. Att bygga upp kapacitet och genomföra åtgärder tar tid och måste därför ske under en längre tidsperiod.

Förutom faktiska restaureringsåtgärder, krävs även en strategisk kunskapsuppbyggnad (om naturvärden, arbetssätt, metoder och uppföljning av restaurering) och en uppbyggnad av förvaltningsmässig struktur och organisation med förmåga att utföra åtgärder för att kunna öka åtgärdstakten (med kompetenscentrum, gemensam kunskapsbas/-portal, åtgärdssamordning, uppföljning etc.).

Delmål:

5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;

5.2 Återetablering av livsmiljöområde;

5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;

5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;

5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_071 Re-establishment of marine habitat types and habitats of species;

NRPM_154 Education and awareness raising

5.1 Integrering av restaureringsförordningen i havsplaneringen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att Havs- och vattenmyndigheten ska utreda hur havsplaneringen som förvaltningsinstrument på ett effektivt sätt kan komplettera ett befintligt och utifrån naturrestaureringsförordningen utvecklat områdesskydd.

I utredningen bör ingå att analysera för vilka livsmiljötyper och i vilken utsträckning som föreskrifter eller den vägledande funktionen i havsplaneringen kan användas av Havs- och vattenmyndigheten för att uppfylla kraven i naturrestaureringsförordningen. Utredningen bedöms bidra till ökad integration och samordning mellan förvaltningsinstrument i havsmiljöförvaltningen.

Havsplaneringen har särskild betydelse i delar av ett havsområde där livsmiljötyperna är utbredda och funktionellt sammanhängande och/eller befinner sig i havsområden där områdesskyddet är begränsat i mandat eller i geografisk omfattning, till exempel makroalgskogor, skaldjursbäddar, maerlbäddar, bäddar av svampdjur, koraller och korallalger, hypertermala öppningar samt mjuka sediment.

Havsplanering är ett viktigt instrument för att rumsligt planera användningen i de marina områdena och avväga mellan olika intressen i havsområdena. Havsplaneringen har redan idag en roll genom att med områden där användning natur anges i havsplanerna bekräfta nuvarande marina skyddade områden och riksintressen för naturvård, som grund för avvägningar mot andra intressen. Enligt 16 § havsplaneringsförordningen ska Havs- och vattenmyndigheten om det behövs för att uppnå syftet med en havsplan ta fram förslag till föreskrifter om förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder inom ett havsplanerat område. Behov av restaurering av områden enligt naturrestaureringsförordningen kan vara en grund för föreskrifter för att uppnå havsplanernas syften.

Utöver områden som i havsplaner anges med användning natur och möjlighet att föreslå föreskrifter ingår i havsplaneringen även vägledning för områden där särskild hänsyn till höga naturvärden ska tas, så kallade "n-områden". Dessa områden har pekats ut med hjälp av olika kriterier som indikerar höga naturvärden eller högt bevarandevärde/hänsynsbehov. Syftet med n-områdena är inte skydd utan hållbart nyttjande i samexistens med andra användningar. De svarar på hur användning bör ske i ett område och kan därigenom vägleda om användning som bidrar

till restaurerade ekosystem. Genom planeringen kan man vägleda användningen, minimera kumulativa effekter och stärka livsmiljötypernas återhämtningskapacitet även utanför formellt skydd.

Delmål:

5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;

5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation;

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

6.1 Förslag till författningsändring av 20 § Fiskelagen

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att ändra i 20 § fiskelagen så att även krav i naturrestaureringsförordningen utgör skäl för undantag när det gäller föreskrifter som meddelas med stöd av 20 §.

Av 20 § första stycket fiskelagen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens intressen vid fisket. Föreskrifterna får inte vara så ingripande att fisket avsevärt försvåras. Havs- och vattenmyndigheten bemyndigas i 2 kap. 12 § första stycket fiskeförordningen att meddela föreskrifter om vilken hänsyn som ska tas till naturvårdens intressen. Föreskrifter som meddelas med stöd av 20 § får dock inte vara så ingripande att fisket avsevärt försvåras och utgör därmed en begränsning. Till denna begränsning finns undantag gällande föreskrifter i Natura 2000-områden och föreskrifter om förbud mot fiske med redskap som släpas i botten i marina skyddade områden i havet. I förarbetena till ändringarna i 20 § fiskelagen framgår att regeringen bedömde att fråga om ytterligare undantag, eller ett borttagande av, begränsningsregeln i 20 § fiskelagen behövde utredas [1].

Fiskereglering som är nödvändig för att uppnå krav i naturrestaureringsförordningen kan inte beslutas enligt 20 § om det innebär att fisket avsevärt försvåras. Regeringsuppdraget föreslår därför att det läggs till en punkt om att fiskereglering får beslutas för att uppfylla kraven i naturrestaureringsförordningen, även om det innebär att fisket avsevärt försvåras.

Regeringsuppdraget föreslår att det införs en ny punkt 3 i 20 § tredje stycket fiskelagen där det framgår att föreskrifter som är nödvändiga för att uppfylla de krav som anges i artikel 4 och 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869 får meddelas trots begränsningen i andra stycket.

I 20 a § fiskelagen finns en upplysningsbestämmelse om att bestämmelser om rätt till ersättning på grund av beslut om föreskrifter som avses i 20 § tredje stycket 1 finns i 31 kap. 4-5 §§ miljöbalken (dvs. gällande Natura 2000-områden). Det noteras att gällande frågor om ersättning konstateras för 20 § tredje stycket 2 i förarbetena att ersättning inte är aktuellt (proposition

2024/25:81). Fråga ifall bestämmelser om ersättning är aktuella för det föreslagna undantaget i punkt 3 för åtgärder enligt naturrestaureringsförordningen bör därmed utredas vidare.

Delmål:

- 5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;
- 5.2 Återetablering av livsmiljöområde;
- 5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;
- 5.5 Förbättring av kvaliteten och kvantiteten hos arternas livsmiljöer;
- 5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

- NRPM_155 Adopting new policy and legislation;
- NRPM_109 Management of professional/commercial fishing, shellfish and seaweed harvesting

6.2 Överenskommelser med andra medlemsländer om gemensamma rekommendationer om bevarandeåtgärder som krävs enligt NRF

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att för att nå krav i NRF möjliggöra processer i enlighet med EU:s gemensamma fiskeripolitik om att samråda med berörda medlemsstater för att reglera fiske i svenska havsområden där andra medlemsstater har rätt att fiska.

Förslaget innebär att komma överens med andra berörda EU-medlemsstater om gemensamma rekommendationer om fiskeregleringar inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik som är nödvändiga för att bidra till uppnåendet av naturrestaureringsförordningen.

Att införa fiskereglering både i områden där andra medlemsstater har tillträde och i områden där endast svenskt fiske förekommer är en tidskrävande process som kräver dialog med berörda medlemsstater. Erfarenheter finns från arbetet med fiskereglering i marina skyddade områden. Havs- och vattenmyndigheten har drivit arbetet i en så kallad plattform i syfte att uppfylla Sveriges frivilliga åtagande om att reglera fiske i syfte att nå bevarandemålen i marina skyddade områden till 2020 och för att efterleva skyldigheter i unionens miljölagstiftning.

På basis av vetenskapligt underlag och utpekade bevarandemål i marina skyddade områden, har myndigheten hemställt till regeringen om att få uppdrag om att genomföra en process i enlighet med EU:s gemensamma fiskeripolitik. Detta inkluderar att samråda med berörda medlemsstater för att reglera fiske i svenska marina skyddade områden där andra medlemsstater har rätt att fiska. Myndigheten har efter hemställan fått flera sådana regeringsuppdrag som har avrapporterats löpande.

Enligt NRF ska restaureringsåtgärder i marina ekosystem vidtas för att uppnå krav i förordningen, även i havsområden där andra medlemsstater har rätt att fiska. I dessa fall ska medlemsstater fullt ut nyttja de verktyg som finns inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Havs- och vattenmyndigheten avser därmed att löpande, efter behov, lämna hemställan till regeringen om att få uppdrag om att genomföra en process i enlighet med EU:s gemensamma fiskeripolitik och samråda med berörda medlemsstater för att reglera fiske i svenska havsområden där andra medlemsstater har rätt att fiska för att nå krav i NRF.

Delmål:

5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;

5.2 Återetablering av livsmiljöområde;

5.8 Förbättring av den ekologisk samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;

5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation;

NRPM_109 Management of professional/commercial fishing, shellfish and seaweed harvesting

7.1 Utvidgning av miljöskyddsområde till ekonomisk zon

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att genom en ändring i miljöbalken möjliggöra inrättande av skyddande områden i ekonomisk zon för andra livsmiljötyper än de som ingår i art- och habitatdirektivet.

I 7 kapitlet miljöbalken finns flera olika områdesskyddsformer men enbart bestämmelserna om Natura 2000-områden är tillämpliga i svensk ekonomisk zon. Detta innebär att när skydd behövs av livsmiljötyper och arters livsmiljöer i ekonomisk zon, som inte omfattas av art- och habitatdirektivet, finns inget verktyg i 7 kapitlet miljöbalken.

Skälen för förslaget är att stärka möjligheterna att inrätta marina skyddade områden i hela det havsområde som omfattas av skyldigheterna i NRF enligt artikel 2. Så även utanför Natura 2000-nätverket och för andra skyddsintressen än de som omfattas av bestämmelser om Natura 2000. Andra områden, än Natura 2000, med livsmiljötyper enligt EUNIS som framgår i bilaga II till NRF behöver kunna skyddas och även livsmiljöer för arter som omfattas av NRF.

Inom arbetet med havsmiljöförvaltning enligt havsmiljöförordningen har Havs- och vattenmyndigheten identifierat behov av att inrätta områdesskydd enligt ovan för livsmiljötyper enligt NRF:s bilaga II. Åtgärdsprogram för havsmiljön ska enligt artikel 13.4 i havsmiljödirektivet innehålla geografiska skyddsåtgärder. Bland sådana geografiska skyddsåtgärder kan marint områdesskydd vara en, tillsammans med till exempel fiskeregleringar eller andra begränsningar i användningen av geografiskt avgränsade ytor. I de situationer nödvändiga bevarandeåtgärder för efterlevande av skyldigheter enligt unionens miljölagstiftning enligt artikel 11 och 18 i den gemensamma fiskeripolitiken ((EU) nr 1380/2013) behöver vidtas, finns tydlighet i att koppla dessa till ett befintligt områdesskydd som grundas i artikel 13.4 i havsmiljödirektivet. Då fiskereglering följer av skyldigheter som härrör från art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet finns redan en tydlig koppling till Natura 2000-nätverket men så är inte fallet då behovet att reglera fisket följer av arbetet att nå eller upprätthålla god miljöstatus i havsmiljön.

Enligt regeringsuppdragets bedömning finns det förutsättningar att uppfylla kraven i NRF bland annat genom havsmiljöförvaltningen, vilket förutsätter samordning mellan målen i NRF och förvaltningsverktygen inom havsmiljöförvaltningen, däribland miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram. För att stärka förvaltningsverktygen i svensk ekonomisk zon föreslås att

skyddsformen "miljöskyddsområde" i 7 kap. 19 § miljöbalken även ska kunna inrättas och tillämpas i Sveriges ekonomiska zon. Skyddsformen är lämplig att använda då den enligt förarbetena syftar till att införa ett komplement till miljökvalitetsnormerna, vilket i särskilda situationer kan användas för att vidta åtgärder anpassade efter lokala eller regionala förhållanden.

Då miljökvalitetsnormerna och åtgärdsprogrammen för havsmiljön i stort kan anpassas till att även tillgodose mål enligt NRF, görs bedömningen att skyddsformen även kommer bidra till effektiva åtgärder inom NRF.

Delmål:

5.1 Förbättring av livsmiljöernas tillstånd;

5.2 Återetablering av livsmiljöområde;

5.8 Förbättring av den ekologiska samstämmigheten och konnektiviteten mellan olika livsmiljötyper;

5.9.-5.10 Åtgärder för att förhindra avsevärd försämring

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation;

NRPM_158 Designation and effective management of protected areas

8.1 Nationell plan för kontinuerlig uppbyggnad av rumslig kunskap om den marina livsmiljön

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att ta fram en nationell plan och organisation för uppbyggnad av förbättrad och mera detaljerad kunskap om den marina miljön.

Det behöver tas fram en nationell plan för kontinuerlig uppbyggnad av rumslig kunskap om den marina livsmiljön, så som utbredning och förekomst av arter och livsmiljöer och hur de påverkas av olika belastningar och effekter av klimatförändringar. Det behövs även ökad kunskap om arters ekologi, genetik, populationsdynamik samt arters åtgärdsbehov. Planen ska inkludera hur ekonomiska och juridiska förutsättningar kan skapas/underlättas. Ta fram kunskapsunderlag om till exempel sedimenttransporten i marin miljö och hur sedimentdynamiken i kustvattenmiljön kan påverkas av mänsklig aktivitet. Även olika verksamheters påverkan på ekosystemet och effekterna bör inkluderas. Översyn av vägledning och övervakningsmanualer för fysisk påverkan, naturbaserade klimatåtgärder med mera bör ingå. Insamlad kunskap ska göras tillgänglig i en nationell databas.

I SOU 2020:83, Havet och människan föreslogs "att en särskild utredare får i uppgift att ta fram ett organisationsförslag för en analysmiljö för en sammanhållen marin kartering i Sverige. Förslaget ska omfatta vilken eller vilka myndigheter som ska få ansvar för att tillhandahålla och förvalta analysmiljön samt vilka ytterligare myndigheter som ska samverka och bidra till analysmiljön. Dessutom ska utredaren analysera vilka anslagsmedel som krävs för en sådan miljö och ytterligare konsekvenser." Förslaget bedöms fortfarande som relevant och syftet är bland annat att se till att myndigheter och organisationer ständigt har tillgång till bästa möjliga beslutsunderlag om havet och havsmiljön och utifrån det föreslå en statlig marin karteringsplan. Planens mål är också att kontinuerligt ha överblick över kunskapsläget, informationsluckor och kvalitetsbrister i kartunderlagen, utifrån en geografisk och tematisk bristanalys.

Delmål:

5.7 Åtgärder för att fylla kunskapsluckor

EU åtgärder:

NRPM_045 Research, improvement of knowledge base reducing uncertainty

8.2 Förtydliga lag om skydd för geografisk information

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Ny åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Planerad
Tidsplan	Till 2032
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	B.9 Marine ecosystems

Beskrivning

Syftet är att utreda hur lagen om skydd för geografisk information kan förtydligas.

Det finns otydligheter i lag (2016:319) om skydd för geografisk information kring vilken typ av information som omfattas och undantas krav på spridningstillstånd. Detta skapar idag både onödiga begränsningar och godtyckliga tolkningar som i slutändan riskerar att motverka syftet med lagen och samtidigt avsevärt försvårar verksamhet som till exempel genomförandet av förordningen. Lagen behöver förtydligas så att det:

- Är lättare att identifiera vad som är tillståndspliktig information.
- Den tillståndspliktiga informationen tydligare avgränsas till typ av information som återger de uppgifter lagen avser att skydda.

Delmål:

5.7 Åtgärder för att fylla kunskapsluckor

EU åtgärder:

NRPM_155 Adopting new policy and legislation;

8.3 Genomför plan för uppbyggnad av kunskap om den marina miljön

Planeringens omfattning:	Nationellt
Område:	SVERIGE
Status:	Justerad åtgärd
Relation till N2000:	Åtgärd planerad både inom och utanför Natura 2000
Genomförandestatus:	Genomförandet pågår
Tidsplan	Till 2040 eller 2050
Huvudsaklig kostnadsgrupp:	A.1 Monitoring and reporting

Beskrivning

Syftet är att genomföra planen för uppbyggnad och kunskap om den marina miljön.

När planen för kunskapsuppbyggnad tagits fram behöver den också genomföras för att förbättra kunskapen om den marina miljön, dels till den nivå som krävs i förordningen då kraven på detaljer ökar till 2040, dels för att det för genomförandet av vissa åtgärder behövs ett bättre kunskapsunderlag om åtgärderna ska bli effektiva. Att ta fram kunskap om den marina miljön är mycket resurskrävande och kräver god planering.

Delmål:

5.7 Åtgärder för att fylla kunskapsluckor

EU åtgärder:

NRPM_045 Research, improvement of knowledge base reducing uncertainty